
Vzdělávací programy Evropské unie a ČR I.

Vzdělávací programy Evropské unie a ČR I.

Vzdělávání a jeho rozvoj se stalo během posledních desítek let jednou z hlavních politických priorit Evropské unie, ačkoli organizace školství a samotné vzdělávání patří do kompetencí jednotlivých členských zemí Evropské unie. Evropská unie přesto stanovuje některé základní úkoly, strategie a cíle, které jsou pro členské země Evropské unie jakýmsi doporučením. Orgány Evropské unie tedy nevydávají žádné legislativní normy ani závazná nařízení. Ve Smlouvě o Evropské unii je deklarována podpora aktivit členských států na státní a oblastní úrovni v oblasti mobility studentů a pedagogů, spolupráce škol a univerzit, rozvoje distančního studia, zvyšování kvalifikace, odbornosti a úrovně kurzů apod.

Prostřednictvím vzdělávání se Evropská unie mimo jiné snaží vytvořit jakéhosi „euro-občana“ a vzbudit v něm pocit evropanství. A právě tomuto slouží jednotlivé komunitární vzdělávací programy a programy mobility, které Evropská unie organizuje, do nichž je v současné době zapojeno celkem 30 zemí, včetně České republiky.

Jisté tendence spolupracovat v oblasti vzdělávání a zvýšený zájem o vzdělávání v současné Evropské unii úzce souvisí s integrací evropského prostoru. Již od podepsání tzv. Římských smluv v roce 1957, zvláště pak ale po podepsání tzv. Maastrichtské smlouvy v roce 1992 a Amsterodamské smlouvy v roce 1997 pozorujeme nárůst zájmu o vzdělávání občanů na všech stupních vzdělávání.

V polovině 70. let 20. století přijala Rada Evropských společenství program, který upozorňoval na nutnost a důležitost mobility studentů i učitelů v rámci Evropy. V roce 1980 zahájila formálně svou činnost informační síť pro vzdělávání pod názvem **Eurydice**. Na svých stránkách kromě jiného uveřejňuje dodnes rozsáhlé informace o vzdělávacích systémech jednotlivých členských států EU.

Na počátku 80. let bylo doporučeno, aby spolu jednotlivé vysoké školy Evropského společenství navázaly užší kontakty a vzájemně spolupracovaly.

O rok později byla vyjádřena nutnost jednotné evropské zodpovědnosti za vzdělávání občanů celého Evropského společenství.

V roce 1985 byl poprvé užit pojem „Evropa občanů“. Současně bylo naznačeno, že k jejímu naplnění dojde pomocí vzájemných výměn studentů a učitelů, kteří do jednotlivých evropských zemí s sebou přinesou části své kultury a historie. Současně byl vysloven požadavek, aby každý občan Evropského společenství měl možnost osvojit si kromě mateřského jazyka ještě další dva jazyky již během povinné školní docházky. V této době se také začíná diskutovat o vzájemném uznávání diplomů a kvalifikací v jednotlivých státech, jejich přenos do jiných států.

V téže roce bylo vysokoškolské vzdělávání uznáno za vzdělávání odborné. To bylo podnětem k jednání a ke vzniku jednotlivých evropských vzdělávacích programů, jako např. Lingua, Erasmus, Petra, nebo Comett.

V roce 1988 bylo přijato usnesení porady ministrů školství Evropských společenství, ve kterém byly stanoveny nové cíle evropského vzdělávání:

1 posílení chápání jednotné evropské identity, cílů a hodnot

2 respekt k lidským právům

3 sociální rovnost

4 připravenost lidí na přicházející Evropskou unii

6 seznámení občanů s výhodami Evropské unie

10 seznámení občanů se samotným Evropským společenstvím i všech jeho členských států

V Maastrichtské smlouvě se zodpovědnost za vzdělávání uznává Evropské unii. Členské státy, které Maastrichtskou smlouvu podepsaly, se zavazují k zavádění evropské dimenze do svých národních vzdělávacích programů. Tato smlouva umožňuje navrhovat a realizovat společné tendence ve vzdělávání a odborné přípravě.

Na tuto smlouvu navazuje v roce 1993 tzv. Zelená kniha o evropské dimenzi, ve které se zmiňuje mimo jiné spolupráce mezi jednotlivými vzdělávacími institucemi formou nadnárodní mobility jak učitelů tak i studentů, předávání nabytých informací v oblasti vzdělávání, plán rozvoje vyučování cizích jazyků, snaha zapojení multimédií a dalších inovací do vzdělávání nebo spolupráce států ve vzdělávání učitelů apod. zelená kniha se dotýká i již zmíněné problematiky uznávání zkoušek a výstupů vzdělávání v evropské dimenzi. Poukazuje na základní problém celého plánu, a to na diverzitu jednotlivých národních vzdělávacích systémů. Ukazuje se nezbytné zavedení jednotného hodnotícího systému do vzdělávání, jehož výstupy by byly přenositelné z jedné vzdělávací instituce na druhou. Jsou zde řešeny i jazykové problémy, které by měly být řešeny vždy ještě před zahájením mobility.

Dalším důležitým dokumentem rozšiřujícím evropskou dimenzi pro jednotlivé vzdělávací programy a programy mobility Evropské unie je „Učení v informační společnosti“, sjednaný na léta 1996–1998. Tento dokument se soustředí hlavně na vybavenost škol informačními technologiemi. Díky nim se mnohé školy v České republice mohly zapojit do různých projektů. Následně po summitu v Lisabonu roku 2000 vydala Evropská komise zprávu Akční plán eLearning: návrh vzdělávání pro zítřek (eLearning: designing tomorrow's education) se závěry summitu obsahujícími především návrh na další prohloubení, podporu a urychlení činností v oblasti elektronického vzdělávání. Elektronické učení je považováno za jeden z nejdůležitějších prostředků vzdělávání, jež umožňuje formální i neformální celoživotní vzdělávání dospělých. Od roku 2003 funguje nový informační portál elektronického vzdělávání v EU (<http://www.elearningeuropa.info/>). Portál obsahuje informace o programech, projektech, dokumentech a iniciativách v oblasti elektronického vzdělávání v Evropské unii, odkazy na informace o plánech a koncepcích v oblasti elektronického vzdělávání jednotlivých členských států Evropské unie.

S cílem efektivního zapojení informačních a komunikačních technologií (ICT) do systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě vznikl v roce 2004 v rámci programu Socrates program **eLearning** (2004–2006). Jeho hlavními aktivitami jsou podpora počítačové a informační gramotnosti, evropské virtuální univerzity (Virtual Campuses), podpora partnerské spolupráce základních a středních škol v Evropě a podpora vzdělávání učitelů (eTwinning).

Jedním z posledních dokumentů je „Na cestě k Evropě vědění“ z roku 1997, který obsahuje cíle Evropské unie ve vzdělávání pro léta 2000 – 2006. I zde je zdůrazněna mobilita učitelů a studentů na všech typech škol (do roku 2010 by se měly podle ministrů vzdělávání zdvojnásobit výměny studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků v sektoru vzdělávání), nutnost projektů a partnerských škol. Současně je vyzdvihováno hlavně jazykové vzdělávání.

Pro usnadnění komunikace mezi zaměstnavateli a uchazeči o práci, studenty a vzdělávacími institucemi v celé Evropské unii a zlepšení transparentnosti kvalifikací a mobility studentů i pracovníků na evropském pracovním trhu byl v roce 2005 vytvořen tzv. **Europass** jako první evropský soubor pěti dokladů o vzdělání držitele, jeho jazykové a odborné kvalifikaci a pracovních zkušenostech. Těmito doklady jsou:

2 životopis, tzv. **Evropské curriculum vitae**, které přesně říká, jaká je kvalifikace daného uchazeče o práci

4 tzv. **MobiliPass**, který mapuje studijní zkušenosti, a to nejen ty zahraniční

5 **Evropské jazykové portfolio**, které zaznamenává jazykové dovednosti

6 **Dodatek diplomu** neboli **Diploma Supplement** specifikuje vzdělávací cestu držitele

7 **Dodatek certifikátu** neboli **Certificate Supplement** objasňuje jeho odbornou kvalifikaci

Europass má jednotnou strukturu pro celou Evropskou unii, je vydáván od března 2005. **Národní centrum Europass Česká republika** je součástí evropské sítě národních center Europassu koordinované Evropskou komisí a Cedefopem.

Všechny výše zmíněné dokumenty umožnily vznik a vývoj jednotlivých vzdělávacích programů. Ty můžeme rozdělit chronologicky do tří období:

První období vzdělávacích programů Evropské unie je ohraničeno roky 1987 a 1994. V tomto období byly jednotlivé programy vyhlašovány samostatně a nezávisle na ostatních. Mezi nejvýznamnější programy této periody patří:

11 LINGUA

o Tento program byl prvotně určen pouze učitelům a studentům cizích jazyků. Po čase jej mohli využívat i ostatní studenti a učitelé jiných oborů.

12 ERASMUS

o Tento program podporuje mobilitu studentů a učitelů v rámci partnerských univerzit. Jde pouze o univerzitní vzdělávání.

13 COMETT

o Tento program se soustřeďuje také na vysokoškolské vzdělávání se specifikou ekonomické sféry. V rámci tohoto programu mohou studenti vycestovat do zahraničí a zde vykonat praxi v partnerském podniku.

14 PETRA

o Petra je program soustřeďující se na kooperaci ve vzdělávání a odborné přípravě.

15 FORCE

o V rámci tohoto programu je podporováno hlavně profesní vzdělávání.

16 MLÁDEŽ PRO EVROPU

o Tento program podporuje projekty mezi partnerskými mládežnickými organizacemi. Jako jediný z výše jmenovaných se nezabývá pouze vzděláváním, ale i multikulturní výchovou a mimoškolními aktivitami.

Transformujícím se zemím byly určeny dva programy:

17 TEMPUS

oStejně jako ERASMUS orientoval se tento program na vysokoškolskou mobilitu studentů i učitelů. V současnosti s jeho činností omezení na podporování center evropských studií.

18 PHARE

oTento program pomáhal transformujícím se zemím v oblasti hlavně ekonomické. V rámci tohoto programu bylo možné získat grant na podporu reformy vzdělávacího systému.

Ve druhém období (1995 – 2001) se setkáváme se třemi zastřešujícími vzdělávacími programy Evropské unie, a to s programy Sokrates, Leonardo a Mládež. Rozpočty těchto programů se mnohonásobně zvýšily. V tomto období vznikla dále řada menších programů jako Aktion, Ceepus, Culture 2000 a Media Plus.

SOCRATES

Tento program se stal zastřešujícím programem pro některé dílčí části: ERASMUS, LINGUA (pouze část původního programu) a COMENIUS. Sokrates je největším vzdělávacím programem EU, je zaměřen na spolupráci v oblasti všeobecného vzdělávání a pokrývá všechny typy vzdělávacích institucí (od mateřských školek přes základní a střední školy až po univerzity a další vzdělávací instituce zabývající se např. vzděláváním dospělých). První fáze proběhla v letech 1995-1999. Druhá fáze probíhá od roku 2000-2006. Program Sokrates se dále dělí na podprogramy.

LEONARDO

oStejně tak jako program SOCRATES se i program LEONARDO stal zastřešujícím programem pro některé vzdělávací programy COMETT, FORCE, EUROTECNET, PETRA a LINGUA (jeho část). Program LEONARDO se soustřeďuje převážně na odborné vzdělávání a přípravu, umožňuje také praktické stáže a výměny studentů středních a vysokých škol, mladých pracovníků, čerstvých absolventů škol a mladých nezaměstnaných.

MLÁDEŽ (YOUTH)

oProgram vznikl z programu Mládež pro Evropu. Zachoval si i svou původní strukturu i organizaci z prvního období, tzn. i nadále se věnuje mimoškolní činnosti mládeže a organizaci volného času pro mládež a za svůj hlavní cíl si klade vychovávat „evropské občany“ se smyslem pro život ve společné sjednocené Evropě.

AKTION

oTento program je určen učitelům a studentům. Jedná se o dvoustranný program spolupráce ve vědě, výzkumu a výuce mezi Českou republikou a Rakouskem.

CEEPUS (Central European Exchange Programme for University Studies)

oCEEPUS je středoevropský akademický výměnný program zaměřený na multilaterální regionální spolupráci.

CULTURE 2000

oTento program Evropské unie se týká oblasti kultury. Je určen k částečnému financování kulturních projektů (kulturní dědictví, výtvarné umění, performing arts, literární projekty - včetně překladů), které mají mezinárodní charakter.

MEDIA PLUS

oJe dalším programem z oblasti kultury. Podporuje výrobu, distribuci a propagaci evropských audiovizuálních děl, tj. televizní a filmové produkce, původních dokumentárních děl, animovaných děl a multimédií.

Mgr. Zuzana Bažantová, Mgr. Karel Vrátišovský